

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Деліні Марини Миколаївни на тему «Трансформація інституційних засад формування механізму соціально-економічної відповідальності підприємництва в національній економіці», виконану в Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова МОН України і подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Сучасний стан розвитку національної економіки України, формування нового зовнішнього курсу, проведені реформи в державі, зростання значущості індивіду та суспільства в цілому, впровадження в українське сьогодення засад сталого розвитку вимагають нового підходу з боку держави до регулювання соціально-економічної сфери, як основи розвитку суспільства та добробуту населення. На цей час активного розвитку у світовій спільноті набуває соціально-відповідальне ведення бізнесу, яке розкривається в багатьох напрямках і аспектах та формує засади для збалансованого розвитку як окремих громадян, так і суспільства в цілому. Для національної економіки соціально-відповідальне підприємництво може стати засобом вирішення нагальних соціально-економічних проблем в суспільстві, що вимагає прийняття певних заходів з боку органів державної влади для трансформації існуючого механізму забезпечення соціальної відповідальності бізнесу. Розуміння саме економічного аспекту соціальної відповідальності та підвищення його ролі та значущості підприємствами підчас реалізації соціальної відповідальності дасть змогу більш ефективно задіяти це на практиці. На даному етапі розвитку національної економіки розвиток соціально-економічної відповідальності підприємництва стає можливим лише за активної участі держави.

Викладене обумовлює необхідність глибокого, системного теоретико-методологічного обґрунтування та розробки концептуальних засад трансформації інституційних засад формування механізму соціально-економічної відповідальності підприємництва в національній економіці України. З урахуванням цього, дисертаційна робота Деліні М. М. на тему: «Трансформація інституційних засад формування механізму соціально-економічної відповідальності підприємництва в національній економіці» є актуальною та має наукове та практичне значення для національної економіки.

Вхід. №	432/05
19	06 2005
ДДМА	

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами.

Дисертацію Деліні М.М. виконано відповідно до тематики науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова Міністерства освіти і науки України, зокрема «Актуальні проблеми розвитку економічної системи України в умовах трансформаційних перетворень» (номер держреєстрації 0103U004015, 2014-2017 рр.); Київського національного університету культури і мистецтв Міністерства культури України, а саме: «Формування репутаційного капіталу організацій як основний показник конкурентоздатності» (номер держреєстрації 0115U006582, 2015-2017 рр.); «Формування теоретико-методологічних засад забезпечення економічного розвитку регіону та його оцінка в стратегічній перспективі» (номер держреєстрації 0110U006871, 2015-2017 рр.); Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України»: «Модернізація соціально-трудової сфери Донбасу: загрози та можливості» (номер держреєстрації 0115U001470, 2015 р.). В межах виконання зазначених тем дисертантом отримані наукові результати, які мають теоретичне та практичне значення для розвитку національної економіки.

Ступінь обґрунтованості та вірогідності наукових положень, висновків та рекомендацій, викладених у дисертації.

Наукові результати Деліні М. М., які отримано в дисертації можуть бути визнані обґрунтованими та достовірними, що забезпечено теоретико-методологічною та інформаційною базами проведеного дослідження, а також використаним комплексом методів загальнонаукового, конкретно-наукового і спеціального характеру, зокрема: систематизація, діалектичний метод, конкретизація, декомпозиція; періодизація, класифікація, системний підхід, аналіз, синтез, дедукція; статистичний, структурно-функціональний аналіз, концептуалізація, структурне моделювання, структурний синтез, соціально-психологічне моделювання, метод аналізу ієрархій; матричний метод; комплексний підхід, організаційно-структурне конструювання, логічне узагальнення.

Отримані результати апробовані на 10 науково-практичних конференціях, оприлюднені в 1 одноосібній і 3 колективних монографіях та 24 публікаціях у фахових виданнях України і зарубіжних виданнях.

Зміст автореферату і основні положення дисертації є тотожними. Автореферат повно та достовірно відображає основні результати дисертації і дозволяє в повній мірі оцінити наукову новизну, а також теоретичну і практичну значимість результатів дисертаційного дослідження Деліні М. М.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи.

В дисертаційній роботі досягнення головної мети дослідження – розробка теоретико-методологічних засад, методичних підходів і практичних рекомендацій щодо трансформації інституційних засад формування механізму СЕВП в національній економіці України – реалізовано дисертантом через розв’язання поставлених наукових завдань. Наукова новизна отриманих результатів розкривається в наступних положеннях:

Автор, на основі глибокого теоретичного дослідження обґрунтував зміст і роль відповідальності підприємництва у забезпеченні функціонування та розвитку національної економіки (с. 37-43), що дозволило визначити поняття «соціально-економічна відповідальність підприємництва» як свідомої і добровільної економічної поведінки підприємницької структури, спрямованої на забезпечення балансу її економічних інтересів з цілями сталого розвитку національної економіки з урахуванням інтересів усіх груп стейкхолдерів і за рахунок застосування економічних інструментів і важелів, а також визначення складових СЕВП, що дозволяє окреслювати підстави для узгодження інтересів бізнесу, влади та суспільства в цілому за умов високого рівня соціалізації економіки (с. 64-65). У розвиток цієї дефініції удосконалено структуру інструментарію СЕВП на основі запропонованої його класифікації, міждисциплінарного підходу до опису множини традиційних і новітніх інструментів, доповнених інструментами соціально-психологічного впливу на рівні держави і підприємства, які підвищують престиж соціально-економічної відповідальності на усіх рівнях (с. 87-109)

Дослідження існуючого інституційного базису забезпечення СЕВП в Україні (с. 66-85) дозволило автору вперше теоретично обґрунтувати зміст і структуру інституційного забезпечення СЕВП за рахунок визначення його складових, структурування неформальних інститутів СЕВП у групи за ознакою конвергенції їх взаємодії з формальними інститутами і визначення особливостей інституційного забезпечення формування механізму СЕВП на макро- та мікроекономічному рівнях (с. 86-87).

Глибокий історичний аналіз розвитку СЕВП (с. 114-125) дозволив розробити періодизацію еволюціонування інституту СЕВП в міжнародному аспекті шляхом визначення і розкриття змісту етапів його становлення і розвитку (с. 126-128).

Ґрунтовний аналіз методології реалізації СЕВП (с. 165-186) дав змогу запропонувати методологічний базис трансформації інституційних засад формування механізму СЕВП, заснований на синтезованих в роботі методологічних принципах і розкритий в методологічних засадах, диференційованих за сферами дослідження і діяльності, сконструйованих на перетині базисних парадигм (с. 188-190).

На основі здобутих результатів автором розроблено концепцію трансформації інституційних засад формування механізму СЕВП в Україні (с. 272-296), яка передбачає прийняття на державному рівні Національної концепції розвитку СЕВП в Україні як програмного документу, яким визначаються цілі, принципи, напрями, засоби, функції і завдання держави щодо стимулювання і реалізації підприємницьким сектором соціально-економічної відповідальності.

Автором удосконалено методичний підхід до визначення рівня соціальної готовності підприємницького сектору до СЕВП, особливістю якого є кількісна оцінка суб'єктивного сприйняття важливості СЕВП на основі модифікованої моделі Розенберга і запропонованого комплексу оцінних характеристик (с. 297-315), що дало змогу реалізуватись у запропонованому методичному підході (с. 342-361) до обґрунтування напрямів трансформації інституційних засад формування механізму СЕВП на основі побудови матриці «соціальна готовність підприємництва до СЕВП – економічний потенціал готовності підприємництва до СЕВП», які запропоновано реалізувати в два етапи, зміст яких розкрито окремо для інституційного базису й інституційної інфраструктури, що сприятиме збалансованому розвитку усіх елементів інституційного забезпечення механізму СЕВП.

Важливе теоретичне значення є удосконалення наукового підходу до формування механізму СЕВП в Україні в частині визначення його структури і змісту елементів на рівні держави і підприємництва (с. 362-386), що дозволить більш обґрунтовано розробити адміністративно-правовий, інформаційно-комунікаційний, організаційний й інституційний блоки механізму СЕВП.

В роботі набуло подальшого розвитку комплекс економічних і соціальних передумов формування механізму соціально-економічної відповідальності підприємництва в Україні на основі дослідження стану і результативності реалізації соціально-економічної відповідальності держави і економічних суб'єктів великого, середнього і малого підприємства (с. 194-241) та інформаційно-аналітичне забезпечення державного регулювання СЕВП за рахунок визначення якісних характеристик поточного стану її інституційного розвитку (с. 249-268).

Практичне значення результатів дослідження Деліні М. М. полягає в тому, що розроблені нею науково-методичні рекомендації впровадженні в практику діяльності органів державної влади, підприємницьких установ, громадських організацій, у навчальний процес. Результати впровадження підтверджено відповідними довідками і актами. Практична цінність розроблених рекомендацій полягає у створенні

передумов для трансформації інституційних засад механізму СЕВП в Україні.

Повнота викладу в публікаціях наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Отримані висновки та результати дослідження знайшли відображення у наукових публікаціях автора, які повною мірою висвітлюють основні результати дисертаційної роботи, а саме у 38 наукових працях, з яких: 1 індивідуальна і 3 колективних монографії, 24 статті у фахових наукових виданнях (в т.ч. 5 статей – у зарубіжних виданнях), 10 публікацій тез доповідей у матеріалах конференцій.

Повнота викладу основних результатів дисертаційної роботи відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Дискусійні положення і зауваження до змісту дисертаційної роботи.

З урахуванням високого наукового рівня дисертаційної роботи, слід визначити певні дискусійні положення і висловити окремі зауваження.

1. При дослідженні теоретичних засад поняття СЕВП було окреслено стейкхолдерів (с. 86-87), але не обґрунтовано чому саме ці групи обрано, оскільки в науковій літературі зустрічаються й інші види стейкхолдерів: ЗМІ, групи за інтересами, урядові організації тощо.

2. З наведеної у таблиці 1.13 (с. 104) класифікації сучасних інструментів реалізації СЕВП за ознакою психологічного сприйняття відповідальності незрозумілим є, які саме інструменти можуть бути використані для розкриття даної класифікації.

3. В дисертаційній роботі достатньо повно розкриті категорії «соціальний маркетинг», «благодійний маркетинг», але до групи інструментів включено «соціально-етичний маркетинг». Не зрозуміло чим обумовлене така неузгодженість термінології.

4. В представлений таблиці 2.7 – Моделі сполучення зусиль держави та підприємців в реалізації СЕВП (с.163) – не знайшла свого відображення модель Індії, яка була описана в дисертації як перша країна, що зробила соціальну відповідальність обов'язковою. Разом з тим, саме обов'язковість соціальної відповідальності є одним з крайніх варіантів її інституційної моделі за сучасних умов. Обґрунтованість висновків автора значно підвищилася б з огляду на урахування досвіду функціонування цієї моделі.

5. У підрозділі 3.1, автором проведений аналіз Індексу людського розвитку та запропоновано виділення 5 етапів його динаміки в Україні. Але зв'язок даного Індексу із рівнем забезпечення СЕВП

державою є достатньо дискусійним. Чим обґрунтовує автор обрання даного показника ?

6. Автором проведений глибокий аналіз соціальних звітів підприємств України, але не зрозумілим є вибір підприємств, що додатково були проаналізовані (с. 229-240), адже вони не включені до лідерів рейтингу за Індексом прозорості, який за відсутності інших альтернатив можна розглядати як аналог оцінки рівня соціально-економічної відповідальності підприємства в Україні.

7. В роботі в таблиці 3.24 (с. 266) представлено систематизацію нормативно-правового забезпечення СЕВП в Україні, де види документів проаналізовано за характером. В трактуванні цієї таблиці не розкрито достатньо повно, що автор розуміє під «опціональним» характером.

8. В дисертації запропонований методичний підхід, який, окрім іншого, дозволяє кількісно оцінити суб'єктивне ставлення підприємництва до СЕВП і ступеня її реалізації в Україні, але не розкрито конкретне значення оцінки суб'єктивного ставлення підприємництва до СЕВП, що дає досліднику розуміння саме суб'єктивного ставлення.

Однак наведені дискусійні положення і зауваження не носять принципового характеру і не знижують загального високого наукового рівня дисертаційної роботи.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і загальний висновок.

Дисертація Деліні Марини Миколаївни на тему «Трансформація інституційних засад формування механізму соціально-економічної відповідальності підприємництва в національній економіці» є завершеним самостійним цілісним дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальну наукову проблему розробки теоретико-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо трансформації інституційних засад формування механізму СЕВП в національній економіці України.

Автореферат дисертації відображає основні положення, висновки і рекомендації дисертації, розкриває її зміст і не містить результатів, які відсутні в дисертації.

Наукові положення мають достатній рівень обґрунтованості, їх вірогідність і новизна є об'єктивними і достатньо повно відображеними у наукових публікаціях автора. Результати дисертаційної роботи мають високе теоретичне і практичне значення для розвитку національної економіки.

Дисертація Деліні М. М. на тему «Трансформація інституційних засад формування механізму соціально-економічної відповідальності підприємництва в національній економіці» відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. Слід констатувати, що дисертантом виконано вимоги

п.п. 9, 10, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (із змінами і доповненнями), тому Деліні Марина Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:
ректор ДВНЗ «Донецький
національний технічний університет»
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, доцент

